

que consta per aquell temps com «civitas fracta», < İLÜRO, -ÖNIS (ibid., 255); Balari no ho acabà de dir així (les seves idees referents a *mata*, 202-05, no estan enterament antiquades). M'he sentit i sento escèptic sobre el lligam entre els dos noms perquè no s'hi veu camí morfològic, i és incert que el nom de l'antiga vila sigui pare i no fill del NP *Materó*, ja medieval, potser prenom més que cognom.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *matall, matallada, matar, matarrada, matatoro, matejar, matella, mater, matera, mateta, matot, matissa, matissal, matisser, matasser* (cf. infra), *emmatissar, matissar, matasser* (cf. supra), *matassera, emmatassat, emmatat, esmatassar, esmatissar, mateguer, mategal, remateguer, matiguer, matequer, matussar, Matoses, matoll, matolla, matull, matullada, matollada, matullo, matoller, amatollat, emmatollat, matorral, matorram, amatar-se, amatar, amatat, matafocs, matifoc, mató, matonaire, matoner, matonera, amatonar, amatonament, amatonador.*

Mata-anyells, mata-aranyes, matabacons, V. matar *Matablanc* deu ser castellanisme per *mate-blanco* = *blanco-mate* *Matablat, matabou(s), matacà, matabra, -bres, matababrit, matabaires, matabanar, matabandees, matabantells, matabeaps, mataboques, matabacristians, matabucos, V. matar* *Matada, V. mata i matar* *Mata-degolla, V. matar* *Matadones, matador, matabura, V. matar*

MATAFALUGA, 'anís', alteració de l'antic *batafalua*, i aquest, de l'ár. *al-hábbat al-hulúwa* 'el gra dolç', passant per *abatalbalúa*. □ 1.ª doc.: *bata falua*, 1243-1249; *mataflua*, c. 1306; *matafaluga*, 1575 («uga: anisum», OPou, *ThPu.*, 50).

En les Lleudes de Tamarit i de Cotlliure «carga de *bata falua*: 2 sol., 2 drs.» (segons còpia de fi S. XIII aplicada a Tortosa, RLR IV, 247); «carga de *batafalua*, dóna de corredura, 4 diners», segons el text dels *Cost. Tort.* (OL, p. 389); Finke llegeix «comí, *mataflua*» en un text perpinyanenc de c. 1306 (*Acta Ar.* III, 157); *batabalua* figura com a glossa catalana del *RMa.* (segle XIII), que en àrab posa *habbat al-hulúwa*. *Batafaluga* encara és viu a les Illes, aïmenys a Eivissa: «*Oreietes*: bátanse los huevos suficientes para amasar un k. y medio de harina, --- una libra de azúcar y dos tacitas de anís --- pasta con la que se mezcla un puñado de *batafaluga*», JnCastelló (*Ibiza y Form.*, 116). En el Princ. diem *matafaluga* (*matafóluga* Bna., 1912 ---) i així segueix fins al P. Val. (Cavanilles, *Observ.* II, 328), passant per Tortosa: «Sant Blai --- coquetes --- benefides --- se'n fan de dos classes: les casquetes, a les que s'hi fica *matafaluga*, que has de mastegar-les un bon rato, pos semblen rosegons per lo dures; i les dolces ---», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 114). Per a les altres formes hispàniques, i detalls aràbics, MATA-LAHUVA (DCEC/DECH); altres variants dialectals en *AlcM*, *matalajua*, *matalaia*, *batafaluga* etc.

DERIV.: *Matafalugar, -uguer.*

Matajallar, V. martajallar *Matajam, matàjara, matajaula, V. metàjora* *Matajaves, matafesols, V. matar* *Matafió, V. botafió* *Matafiot*: encreuament de *botiot* amb *macaco* (contaminat per *matafió*, perquè els lligaven amb una cordeta com el *matafió* o *BOTAFIÓ*) *Matafla, V. metàjora* *Matafoc, V. mata* *Mataformigues, matajares, matafred, V. matar* *Matafullar, V. matajallar* (MARTAFALLAR): mal traduït 'batifullar' (per *AlcM*, amb el qual no té res a veure) *Matafum, matagall, matagats, matagent, matagós, mataquirros, matabòmens, mataire, matajaia, V. matar* *Matalaf, matalafer, V. matalàs* *Matalajua, V. matafaluga*

MATALÀS, del més antic **matlaf* o *matalaf* (aquest encara usat localment), provinent de l'ár. *maṭraḥ* 'coixí gran, especialment el que posaven a terra per asseure-s'hi', derivat de *fāraḥ* 'va tirar, va gitar'. □ 1.ª doc.: *almatrazt* (lleg. *almatrazt*) 1085; *almatraphio* 1149; *matalaf* 1274; *matalas(os)* c. 1400.

Almatrazt trobà Balari en un doc. de 1085, *almatrazt* en un de 1134, *almatraphio* en un de 1149 (*Orig.*, 601, 602); més formes com aquesta en Bast.-Bass (s. v. *almatraphium*). *Matalaf* en un doc. de 1274 (*BABL* VII, 236), en Eiximenis (pl. *matalafs, Terç, NCl.* VI, 53), en un doc. de Tarragona de 1440 (*Careta, Barbr.*, s. v.) etc., i ja en Lluill: «ac posada la cógera dejús lo *matalaf*, e lo *matalaf* dejús lo sac-lit, e les flaçades foren dejús los lençols e-l cobertor» (*Blanq.*, *NCl.* I, 30 271.3).

«DE LA CAMBRA: lo llit --- la màrfaga de tenir palla --- lo *matalaf*: culcitra; traspontí o *matalaf* chic o fillola --- la llana dels *matalafs* o altra cosa de que se umplen ---», OPou (*ThPu.*, 235). La forma amb -l- resulta del timbre intermedi entre r i l que sembla haver tingut la -r- de l'àrab hispànic (una mica com la r/l andalusa d'avui), i que va donar lloc a una pila de canvis anòmals de r en l i de l en r en els arabismes hispànics, dels quals ja vaig aplegar llistes en el 1937 en el BDC (ara *EntreDL* III, 165-8). Llavors davant l s'havia d'intercalar vocal en català per fer pronunciable el grup homosil·làbic (explosiu o metastàtic) *tl*.

Part de les formes romàniques mantingué la -r- i imità altrament el so del -ḥ aràbic, d'on les formes com *almatrazt* o *almatrag* (aquest, p. ex., en un doc. de Corbins, de 1299): «5 *almatrages* --- et 9 plumages». La forma en -s del català normal, pot explicar-se de moltes maneres: entre elles també perquè una -f final és un so poc freqüent, que encara d'altres vegades sembla mudar-se espontàniament en -s; o per la dificultat de l'articulació -fs en el plural; aquesta dóna lloc en algun punt a un plural *matalafos* (cf. el cas de *catífols*), usual a Eiv. (*BDLC* XIII, 33; Macabich, *IdOr* LXII, 73), tot i que allà també hi ha qui diu *matalàs* (*PzCabr.*). Quan la -f es conserva hi ha tendència a fer aqueixa facilitació ortoèpica mudant-la en el final més corrent en -p, i així s'ha fet amb gran extensió en el P. Val. (G. V., en «Acció Val.», 20-II-1931), tant a la capital com a Castalla; segons J. G. M. (1934, 1955, c. 1957) es diu així a quasi tot el País;